

Роль професора Михайла Салтевського в розвитку криміналістики та судової експертизи

Валерій Шепітько,

д-р юрид. наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, дійсний член (академік) НАПрН України, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, НДІ вивчення проблем злочинності ім. академіка В. В. Сташиса, м. Харків, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0719-2151>, e-mail: shepitko.valery@gmail.com

Розглянуто внесок професора Михайла Салтевського в розвиток криміналістики та судової експертизи. Звернено увагу на дослідження вченого під час харківського періоду його наукової та творчої діяльності. Визначено заслуги у формуванні лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю». Названо розробки, що є актуальними в сучасний період.

Ключові слова: криміналістика; судова експертиза; судова фотографія; судова одорологія; судова акустика; науково-технічні засоби; новітні методи та технології протидії злочинності.

The role of Professor Mykhailo Saltevskiy in the development of criminalistics and forensic science

Valery Shepitko

This article is devoted to Professor Mykhailo Saltevskiy's contribution to the development of Criminalistics and Forensic Science. Author is paid attention to the scientist researches during the Kharkiv period of scientific and creative activities. Merits in the formation of a laboratory for the «Use of Modern Achievements of Science and Technology in the Fight Against Crime» also determined. The main modern innovations of Professor Mykhailo Saltevskiy were named in this article.

Keywords: criminalistics, forensic science, forensic photography, forensic odorology, scientific and technical means, the latest methods and technologies of combating crime.

У 2022 році виповнилося 105 років від дня народження видатного вченого-криміналіста, знаного дослідника, винахідника та раціоналізатора Михайла Салтевського, який справедливо належить до видатних постатей української правової науки [1, с. 360—366].

Професор Михайло Салтевський зробив значний внесок у розвиток криміналістики та судової експертизи в Україні [2]. Він залишив чіткий слід в історії криміналістики та судової експертизи як новатор, який звертався до розроблення перспективних напрямів криміналістичних досліджень. Коло наукових інтересів Михайла Салтевського досить широке: від загальної теорії криміналістики, проблем ідентифікації та групування до окремих питань криміналістичної техніки, судової фотографії, трасології, судової одорології, судової акустики та ін. [3, с. 97—99]. Професор був не лише вченим-криміналістом, а й практиком — судовим експертом.

За своїми поглядами та фаховими знаннями Михайло Салтевський був не лише юристом, а й представником природничих (технічних) наук (мав не лише юридичну, а й фізико-технічну освіту). Базова освіта дала йому можливість сформулювати дещо інші погляди на криміналістику

і судову експертизу. Результати діяльності професора Михайла Салтевського відображені в низці його раціоналізаторських пропозицій: пропонуванні нового методу вимірювальної фотографії, методу ідентифікації технічних засобів звукозапису, розробленні конструкції судово-метричного фотографічного апарату [3, с. 98] та ін.

Важливе місце в житті та творчості Михайла Салтевського посідає харківський період. Мені особисто пощастило працювати разом з Михайлом Васильовичем на кафедрі криміналістики Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (нині — Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого) в період з 1988 до 2003 р. у м. Харкові. У цей час Михайло Салтевський відрізнявся великою ініціативністю в науковій діяльності, запровадженням нових підходів до навчання студентів, розробленням навчально-методичних матеріалів і написанням підручників із криміналістики.

Цікавим є й той факт, що низка праць ученого присвячена проблемам криміналістичної дидактики та новим формам навчання криміналістики (зокрема «Криминалистическая техника (программированные задания по криминалистической технике)» (1967); «Криминалистическая

техника и тактика (программированные задания)» (1973)).

Михайло Салтевський підготував і видав авторські підручники з криміналістики: 1) Салтевський М. В. Криміналістика в современном изложении юристов. Харьков, 1997. 430 с.; 2) Салтевський М. В. Криміналістика: підручник: у 2 ч.: Ч. 1. Харків, 1999. 415 с., Ч. 2. Харків, 2001. 528 с.; 3) Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник, Харків. 2005. 588 с.

Професор Михайло Салтевський завжди прагнув до всього нового в наукових дослідженнях. Свідомостю цього є підготовані ним наукові праці, які є актуальними й зараз: «Основи методики розслідування злочинів, скоєних з використанням ЕОМ» (2000), «Запахові сліди у слідчій практиці» (1992), «Следы человека и приемы использования их для получения информации о преступнике и обстоятельствах преступления» (1983), «Основы методики расследования легализации денежных средств, нажитых незаконно» (2000).

Найкращі риси як дослідника у Михайла Салтевського виявилися під час заснування Інституту вивчення проблем злочинності Академії правових наук України (нині — *Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності ім. академіка В. В. Сташиса*), у якому він 1995 року очолив лабораторію «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю». З 1998 по 2003 рік Михайло Салтевський працював головним науковим співробітником цього інституту.

Історія лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» розпочалася у вересні 1995 р., через 2 місяці після створення Інституту вивчення проблем злочинності Академії правових наук України. Згідно з наказом № 1 директора інституту від 30 вересня 1995 р. спочатку було створено тимчасовий творчий колектив для роботи над науковою темою «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю (інформаційний пошук та обґрунтування напрямку впровадження технічних засобів у правоохоронну діяльність» [4, с. 3—28], а 1996 р. в інституті створено окремий структурний підрозділ — лабораторію «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю».

Уже 1995 р. доктором юридичних наук, професором М. В. Салтевським була налагоджена творча взаємодія з такими провідними українськими

науковцями, як доктор технічних наук, професор І. Б. Сіроджа, доктор технічних наук, професор Ю. О. Абрамов, доктор технічних наук, професор В. К. Копила, доктор фізико-технічних наук, професор Н. П. Жук та ін., а також науково-дослідними колективами м. Харкова з питань аналізу нових технологій, технічних засобів та методів із метою їх використання в боротьбі зі злочинністю [5, с. 308—313].

Тематика лабораторії була пов'язана з розробленням новітніх продуктів для практики правоохоронних органів. Зокрема, у 1996—1997 рр. співробітники лабораторії досліджують проблеми, пов'язані з використанням досягнень науки й техніки в боротьбі з окремими видами тяжких злочинів проти особи і, насамперед, убивствами на замовлення, розбійними нападами, злочинами терористичної спрямованості, викраденням людей, у тому числі дітей. У 1998—1999 рр. співробітники лабораторії працювали над темою «Криміналістичні, правові та організаційні проблеми використання технічних засобів у боротьбі зі злочинністю» за такими напрямками: розробка методів і засобів дослідження мовних сигналів людини для її ототожнення та встановлення психофізіологічних параметрів; теорія та практика відтворення комп'ютерними засобами зовнішності злочинця за слідами пам'яті очевидця; правові та організаційні проблеми проведення судової експертизи [4, с. 4—5].

Саме перед цією лабораторією було поставлено важливе завдання: впровадження новітніх досягнень науки й техніки у практику протидії злочинності. Михайло Салтевський сформував творчий колектив лабораторії із представників різних наукових шкіл та напрямів, які розробляли і пропонували новітні методи та технології протидії злочинності. Підтвердженням високого рівня досліджень є розроблення, які були здійснені в той час: пропозиція нової методики проведення ідентифікаційного фоноскопичного дослідження зашумленого, спотвореного і обмеженого за тривалістю та за обсягом мовного матеріалу із розрахунком її потенційної надійності; визначення структури методики складання комп'ютерного фоторобота в системі «ОБРАЗ»; формування бази даних щодо ознак зовнішності людини за допомогою засобів комп'ютерної графіки, створення окремих комплектів науково-технічних засобів [5, с. 308—313] тощо. Отримання авторських свідоцтв та патентів на винаходи, участь у проведенні виставок наукових досягнень, де

демонструвалися сучасні науково-технічні засоби, є підтвердженням інноваційних підходів Михайла Салтевського.

Професор Михайло Салтевський створив власну наукову школу в криміналістиці та судовій експертизі, його навчальні та наукові праці є актуальними і затребуваними в сучасних умовах.

Перелік джерел посилання

1. Професор М. В. Салтевський — відомий криміналіст і талановитий педагог (до 100-річчя від дня народження). *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4 (105). С. 360—366.
2. Михайло Васильович Салтевський — видатний криміналіст минулого та сучасності (до 100-річчя від дня народження) :

Бібліографічний покажчик / упоряд.: В. М. Шевчук, В. Ю. Шепітько. Харків, 2017. 106 с.

3. Салтевський Михайло Васильович. Кафедра криміналістики: історія становлення та розвитку. До 80-річчя заснування : монографія / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків, 2020. С. 97—99.
4. Шепітько В. Ю., Авдеева Г. К. Наукові здобутки та перспективи діяльності Лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю». *Питання боротьби зі злочинністю*. 2013. Вип. 26. С. 3—28.
5. Шепітько В., Авдеева Г. Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю: здобутки та перспективи діяльності наукової Лабораторії. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 2 (73). С. 308—313.

Якісне та кількісне дослідження канабіноїдів у препаратах і продуктах, виготовлених на основі олійної сировини

Сергій Шкурдода

Черкаський НДЕКЦ, м. Черкаси, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7511-5126>,
e-mail: sergeyshkur@yahoo.com

Дмитро Шинкаренко,

Черкаський НДЕКЦ, м. Черкаси, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1400-6131>,
e-mail: dimashyn91@gmail.com

Роман Цинда,

Черкаський НДЕКЦ, м. Черкаси, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8425-112X>,
e-mail: rollbazen@gmail.com

Розглянуто питання щодо вдосконалення методів рідинно-рідинної екстракції продукції, виготовленої на основі олійної сировини, для відділення соекстактивних речовин (жирів і продуктів їх гідролізу) під час дослідження канабіноїдів і наступної їх ідентифікації методами газової хроматографії.

Ключові слова: канабіноїди; канабідіол; тетрагідроканабінол; рідинно-рідинна екстракція; хроматографія; хромато-мас-спектрометрія.

Qualitative and quantitative research on cannabinoids in drugs and products made on the basis of oilseed raw materials

Serhii Shkurdoda, Dmytro Shynkarenko, Roman Tsynda

The paper considers the issue of improving the methods of liquid-liquid extraction of products made on the basis of oilseed raw materials in order to separate co-extractive substances (fats and their hydrolysis products) during the study of cannabinoids and their subsequent identification by gas chromatography methods.

Keywords: cannabinoids, cannabidiol, tetrahydrocannabinol, liquid-liquid extraction, chromatography, chromatography-mass spectrometry.

Конопля (зокрема *Cannabis sativa* L) — це рослина луб'яної та олійної культури. Завдяки своїм специфічним біологічним та унікальним споживчим властивостям конопляної продукції ця рослина з давніх часів набула широкого поширення в побуті людей різних країн [1]. Рослини конопель містять близько 100 різних канабіноїдів,

саме тому їх також відносять до лікарських і наркотичних рослин [2].

Значне підвищення світового інтересу до конопель посівних як культури, яку (окрім технічного застосування) можна використовувати в медицині, призведе до створення нових біологічноактивних препаратів (наприклад, продукти